אית דאמרי בביאה כולי עלמא לא פליגי דביאת קטן עדיפא כי פליגי בחליצת קטן והכי איתמר חליצת קטן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר א חליצת גדול עדיפא וחד אמר כי הדדי נינהו מאן דאמר חליצת גדול עדיפא דהא מצוה בגדול ואידך כי אמרינן מצוה בגדול לענין יבום אבל לענין חליצה כהדדי נינהו תנן לא רצו חוזרין אצל גדול מאי לאו לא רצו לייבם אלא לחלוץ וקתני חוזרין אצל גדול וש"מ חליצת גדול עדיפא לא לא רצו לא לחלוץ ולא לייבם דכוותיה גבי גדול לא רצה לא לחלוץ ולא לייבם אלא אמאי חוזרין אצל גדול למכפייה לכפייהו לדידהו כיון דמצוה עליה דידיה רמיא לדידיה כייפינן ת"ש תלה בגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו ואי ס"ד חליצת גדול עדיפא אמאי אין שומעין לו נינטר דלמא אתי וחליץ ולטעמיך בקטן עד שיגדיל אין שומעין לו אמאי ניטר דלמא גדיל ומייבם (א)(אי נמי (א) אתי איהו ומייבמה) אלא כל ב שהוי מצוה לא שהינן תנן התם ג מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה ג עכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רב ד אין כופין כי אתו לקמיה דרב אמר להו אי בעית חלוץ אי בעית ייבם בדידך תלא רחמנא 1 ואם לא יחפוץ האיש הא אם חפץ אי בעי חליץ אי בעי ייבם ואף רב יהודה סבר אין כופין ה מדאתקין רב יהודה בגיטא דחליצה איך פלונית בת פלוני אקרבת ית פלוני יבמה קדמנא לבי דינא ואשתמודעינהו ו דאחוה דמיתנא מאבא ניהו ואמרי ליה אי צבית ליבם יבם ה ואי לא איטלע לה רגליך דימינא ואיטלע לה רגלא דימינא ושרת סיניה מעל רגלוהי וירקת באנפוהי רוקא דמתחזיא לבי דינא על ארעא ז ורבי חייא בר אויא מסיים בה משמיה דרב יהודה ואקרינהו מה דכתיב בספר אורייתא דמשה אשתמודעינהו פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעדים וחד אמר אפילו קרוב אפילו אשה ח והלכתא גלויי מילתא בעלמא הוא ואפילו קרוב ואפילו אשה: בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה מצות יבום קודמת למצות חליצה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצוית יבום אמר רמי בר חמא א"ר יצחק חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה א"ל רב נחמן בר יצחק ט אכשור דרי מעיקרא סברי לה כאבא שאול ולבסוף סברי לה כרבנן דתניא י אבא שאול אומר כ הכונס את יבמתו לשם נוי ולשום אישות ולשום דבר אחר כאילו פוגע בערוה וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר וחכמים אומרים 2 יבמה יבא עליה מכל מקום מאן תנא להא דתנו רבנן ל יבמה יבא עליה מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל היתר נאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להתירה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה מצוה מאן תנא אמר רבי יצחק בר אבדימי אבא שאול היא וה"ק יבמה יבא עליה מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל היתר רצה לשם נוי כונסה רצה לשום אישות כונסה נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להתירה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה למצוה רבא אמר אפי' תימא רבנן והכי קאמר יבמה יבא עליה מצוה שבתחלה היתה בכלל היתר רצה כונסה רצה אינו כונסה נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להתירה הראשון רצה כונסה רצה אינו כונסה רצה אינו כונסה הא אגידה ביה בכדי תיפוק אלא אימא רצה כונסה רצה חולץ לה ת"ל יבמה יבא עליה מ מצוה אימא נ רישא 3 מצות תאכל במקום קדוש מצוה

שבתחלה

התם תנן. במסכת בכורות: **אמר רב אין כופין.** ואי ניחא לתרוייהו לייבומי אין כופין אותו לחלוץ דנימא לאו למצוה מכווני ופגע באיסור אשת אח אלא אי בעי מייבם. ומיהו היכא דהוא לאו לייבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מצינו לאטעוייה ולומר לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז מטעינן ליה ואי לא כפינן ליה וחליץ דאמר רב ששת (לעיל ד.) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה ולא תימא מוכה שחין דוקא אלא כל אמתלא שתתן לדבריה דאמר בהמדיר (כתובות עז.) מעשה בצידן בבורסי שמת ולו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד פסקינן הלכתא באע"פ (שם סד.) כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ומכל הלין טעמי כפינן ליה דחליץ ושקלה כתובה. וכל הני אין כופין דהכא היכא דתרוייהו ניחא להו: **איקרבת.** הקריבה: **אטלע.** נדד לה רגל ימין: **דאיתחזי לנא.** דבעינן רוק הנראה לעיני דיינין בפרק מצות חליצה (לקמן דף קו:): **ואקרינהו.** לא חפצתי לקחתה: **בעדים.** שצריך להביא שני עדים שהוא אחי המת מאביו: **אכשור דרי.** בתמיה וכי נתכשרו הדורות: **יבמה יבא עליה מצוה** גרסינן. ולא גרס הכא למצוה אלא לקמן במילתא דרב יצחק בר אבדימי: **שבתחלה.** עד שלא קדשה אחיו: **נאסרה.** כשקדשה אחיו: **וחזרה והותרה.** כשמת בלא בנים: **יכול תחזור להיתרה הראשון.** מפרש לקמן: **מאן תנא.** ומאי קאמר: **אבא שאול היא וה"ק יבמה יבא עליה למצוה.** משמע לשם מצות יבום דכתב ויבמה: **רבא אמר אפי' תימא רבנן.** ולא תיתני למצוה אלא מצוה: **יבמה יבא עליה מצוה.** מצוה עליו ליבמה יותר מן החליצה: **יכול תחזור להיתרה הראשון.** ותו לא דאי בעי לא כניס לה ת"ל יבמה יבא עליה מצוה: **בכדי תיפוק.** בתמיה: **מצות תאכל.** קרא יתירא הוא דכתיב ברישא דקרא והנותרת מן המנחה יאכלו:

שבתחלה

אמר רב אין כופין. פירש בקונטרס כי ניחא לתרוייהו לייבם אין כופין (ג) לחלוץ משום מצוה דנימא דלאו למצוה מכווני אבל אם לא תרצה לייבם מחמת שתתן אמתלא לדבריה אם אין יכולין להטעותו כפינן ליה וחליץ וממוכה שחין ובורסי שהביא בקונט' נראה דאין ראיה שהן מאותם שכופין להוציא מן הבעל אבל בשאר אמתלא אין נראה לומר דכופין דא"כ למה היו טורחין לקמן בפרק מצות חליצה (דף קו.) להטעותו יכפוהו לחלוץ ומאגרת מרד אין ראיה דא"כ בלא אמתלא נמי והתם הוי טעמא משום דמצות חליצה קודמת כדמסיק (ג) ועוד דקאמר התם רבי יוחנן תבע לייבם אין נזקקין לו השתא לחלוץ כופין ואין נזקקין לייבם מבעיא ועוד מדקאמר בדידך תלה רחמנא משמע אפי' בזמן הזה דמצות חליצה קודמת ור"ת גריס מצות יבום קודמת למצות חליצה אמר רב אין כופין וקאי אבראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה וקאמר דאין כופין לייבם וכי הוו אתו לקמיה דרב אותן שהיו מתכוונים לשם מצוה ורב יהודה נמי דאתקין אי צבית לייבומי באותן שבאין לפנינו לחלוץ איירי שאותן אם היו מייבמין היו מכוונים לשם מצוה שהרי לא היו מתכוונים לשם נוי ולשם אישות שלא היו חוששים לייבם אלא לחלוץ אבל אחריני אין מניחין לייבם אלא אדרבה כופין [א] לחלוץ ואר"ת דהלכה כאבא שאול כסתם מתני' דבכורות (דף יג.) ולא כרמי בר חמא דאמר חזרו לומר דמצות ייבום קודמת כרבנן ועוד ג) דברים מכילתין אוקי מתניתין דפ"ק (דף ג. ושם) כאבא שאול ובפרק בית שמאי (לקמן דף קט. ושם) תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בחליצה כאבא שאול וסתמא דגמרא בפרק אע"פ (כתובות דף סד. ושם) כאבא שאול ולעיל במתניתין דמשמע דביאה עדיפא במתכוין לשם מצוה איירי ור"ח פסק כאן דמצות יבום קודמת וחזר בו בפ' מצות חליצה ופסק דמצות חליצה קודמת: **דמתחזיא** לן בבי דינא על ארעא. נראה דל"ג על ארעא דלא צריך כדאמר בפרק מצות חליצה (לקמן דף קו: ושם) גבי הוא ארוך והיא גוצא וקלטתו הרוח ל): **ולשום** אישות. דתיפוק ליה עליה שם אישות אר"י כי אין פירושו כההיא דבסמוך רצה לשם נוי כונסה רצה לשם אישות כונסה דההוא לשם אישות היינו לשם מצות יבום וכה"ג איכא בפרק הבא על יבמתו (לקמן דף נג: ושם) אפילו שניהם שוגגין או מזידים דההוא מזיד מ) לשם זנות ולא הוי כההוא דקאמר התם י) דרבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד דההוא מזיד במתכוין לשם מצוה וכן אפילו הוא שוגג והיא מזידה:

רצה

עין משפט נר מצוה

נא א טוש"ע אה"ע סי' קסא סעיף ו:

נב ב מיי' פ"א מהלכות יבום הל' ב ופ"ב הלכה ז סמג עשין נג טוש"ע שם סימן קסה סעיף א:

נג ג שם סעיף א בהג"ה וסימן קסא סעיף ו בהג"ה:

נד ד טוש"ע שם סימן קסה סעיף א בהג"ה:

נה ה ו מיי' פ"ד מהלכו' יבום הלכה ל סמג עשין כב טור אה"ע סימן קסט:

נו ז מיי' שם הל' לא טוש"ע אה"ע סי' קסט ס"ח וקנו ס"ב ובפירוש סדר חליצה סעיף לה:

נז ח מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין נג טוש"ע שם סימן קנו סעיף א:

◆

תוס' חד מקמאי

כתב הרב אלפס ואשתמודעינהו דאחוה [דמיתנא] מאבא הוא אפי' מפי אשה ואפי' מפי קרוב וכיון דמודעי ליה הכי איתחזק גבי [ההוא] סהדא מפומא דהאי קרוב או מפומא דהאי איתתא דהאי ניהו פלניא והא ניהו פלניתא הלכך שרי ליה לסהדא למסמך אפומיה ולמסהד עלוי דההוא [גברא]. או עלוי הך אתתא בין לענין ממונא בין לענין איסורא והוא א) כמ"ש הה"ל ברבי מדבריו שאם היו קרוב או אשה מעידין עכשיו בשעת חליצה דאחוה דמיתנא הוא לא סמכינן עלייהו. וכי סמכינא עלייהו כגון שכבר קודם מעשה אמרו קמיה דהך סהדי שלא ע"י מעשה דאחוה דהאי הוא ולפיכך כתב הרב שאותו העד יש לסמוך ולהעיד בב"ד על אותו קרוב או אותה אשה שאמרו לו שלא ע"י מעשה דהוא אחוה דהאי גברא ב). ומיהו עיקר הדבר ג) שע"י מעשה קרוב או אשה נאמן דגלויי מלתא בעלמא הוא. והלשון שכתב הרב ז"ל [דלא] שרי לסהדא למסמך אפומייהו ד) משום עובדא דרבה בר חנן דאייתיה מיניה ראיה הוא דכתב עד לפי דברי הרב שכן פירש אמר לה אף אנא. ומיהו אמרי להו דלאי איהי היא ואמרו לי קרובים מקשא הוא דאקשו לה קלא ועתה אני מכיר כי האמה אתך והמניה אביי (לרבא) [לרבה] בר חנן ואילו היו שם עדים כשרים בודאי לא היה נאמן רבה בר חנן. אלמא במקום חשדא אין קרוב [נאמן] אבל לעולם בודאי קריב או אשה בשעת מעשה נאמן אפי' לדעת הרב אלפס ז"ל:

א) נראה דל"ל כמש"כ הרב ז"ל דמדבריו נראה שאם כו'. ב) וכ"כ בריב"ש סימן קפ"ב בדעת הרי"ף דבעת מעשה אין נאמן אשה או קריב ע"ש. ג) נ"ל נראה שגם בעת מעשה כו'. ד) נ"ל במקום דליכא חששא דחשדא משום כו' דמייתי מיניה ראיה לפי דברי הרב כן פירושו שאמר לה.

מסורת הש"ס

א) פ"א ל"ג, ב) [לקמן מו:], ג) כתובות סד. בכורות יג., ד) [לקמן קו.], ה) [גירסת הערוך ערך טלע ואם לאו איטלע לך ריגלא דימינא ואטלע ליה ריגלא דימינא שלף אים נעלו תרגום טלע גבר ים נרתיק ימיניה וכו'], ו) [חולין לג:], ז) לקמן קט. [לעיל ג.], ח) [תוספתא פ"ו ע"ש], ט) [לקמן נד.], י) פ"א סיפא [אבל דע שבת"כ היא רישא ע"ש וכן בילקוט איתא איפא רישא], כ) נ"ל דברים מכילתין דף ג. אוקי מתניתין דפ"ק כאבא שאול וכו', ל) [עי' תוס' לקמן קו: ד"ה עד דמעי], מ) [תורת כהנים סוף פ"ג], נ) [דף נד.].

◆

תורה אור השלם

1. ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי: דברים כה ז

2. כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: דברים כה ה

3. והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל מועד יאכלוה: ויקרא ו ט

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי נמי דלמא אתי איהו ומייבם: (ב) תוס' ד"ה אמר וכו' אין כופין אותו לחלוץ: (ג) בא"ד כדמסיק התם ועוד:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אמר כו' אלא אדרבה כופין. כ"כ ר"ל כמ"ש תוס' בכתובות (ס"ד א' סד"ה ודינו ועמ"ש רבינו באה"ע סי' קס"ה ס"ק ט"ו):

◆

מוסף רש"י

עכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת. שכמייבם את יבמתו שלא לשם מצוה פוגע באיסור אשת אח (בכורות יג.).

◆

תוספות ישנים

נגזר דלמא אתי וחליץ. וא"ל אפי' לדידיה תקשי דלמא אתי ומייבם דהא כ"ע מודים דביאת גדול עדיפא דלאיכא למימר שמטעמו ממנו שלא היה רוצה לייבם: למה חוזרין אצל גדול למכפייה וכו'. פי' אא"כ דר"ל לא רצה לייבם אלא לחלוץ וכן החמים לא רצי לייבם אלא לחלוץ ניחא שחוזרין אצל גדול לחלוץ כי חליצתו טובה מהם. אא"ח שלא רצה לייבם ולא לחלוץ ידבותיה גבי קטן. א"כ אמאי חוזרין אצל גדול היינו ודאי למכפייה וכן נמי נכפייה לדידהו: